

Zygmunt Mańkowski

Dr Zygmunt Klukowski

Rocznik Lubelski 3, 333

1960

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Zygmunt Klukowski

23 listopada 1959 roku zmarł w Szczepieszynie po długotrwałej chorobie dr Zygmunt Klukowski, wybitny działacz kulturalny, wielkiej miary historyk-amator, bibliofil, wydawca i lekarz-społecznik. Śmierć jego wywołała głęboki żal wśród społeczeństwa Zamojszczyzny oraz wszystkich miłośników regionu Lubelszczyzny.

Dr Zygmunt Klukowski urodził się 23 stycznia 1885 roku w Odessie, w rodzinie magistra farmacji, właściciela apteki. Po ukończeniu medycyny w Krakowie powrócił do Rosji, gdzie w Kazaniu nostryfikował dyplom doktora medycyny. W okresie I wojny światowej pełnił służbę wojskową jako lekarz w armii rosyjskiej. Zdemobilizowany w 1918 roku przyjechał do wyzwolonej Polski. Przez rok pracował w Krasnobrodzie, a w październiku 1919 roku objął stanowisko dyrektora szpitala w Szczepieszynie koło Zamościa, które piastował do roku 1946, a więc blisko przez trzydzieści lat.

Od wczesnej młodości głęboko interesował się naukami humanistycznymi a szczególnie historią. W latach dwudziestych próbował nawet podjąć studia na sekcji polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W ciągu swej czterdziestoletniej nieprzerwanej działalności w Zamojszczyźnie wpisał on do historii tej ziemi wiele pięknych kart, zarówno jako lekarz-społecznik, działacz kulturalny, miłośnik historii i zabytków regionu, bibliofil, wydawca, kronikarz i wychowawca młodzieży. Był człowiekiem niesłychanie pracowitym i wszechstronnym. Był wielkiej miary „zbieraczem” pamiętek, współzałożycielem muzeum regionalnego w Zamościu, wydawcą periodyku naukowego Zamojszczyzny „Teki Zamojskiej” oraz organizatorem sesji naukowych w Zamościu. Jego praca w zakresie historii nie została dotychczas opracowana. Pozostawił po sobie ogółem ponad 30 prac historycznych, w tym około 18 prac typu sensu stricto monograficznych jak „Organizacja pomocy lekarskiej dla włościan w Ordynacji Nieświeskiej ks. Radziwiłłów w I połowie XIX w.”, „Proces polityczny włościan gminy Radezcznica, pow. zamojskiego w latach 1906—7”, „Zbrodnie niemieckie w Zamojszczyźnie” i inne, a wśród nich prace kilkudziesięciu stronicowe. Prace te oparte na materiałach archiwalnych wykazują duże opanowanie metody historycznej i są w pełnym słowa tego znaczeniu pracami naukowymi. U schyłku życia zmarły wydał znakomitą kronikę Szczepieszyna w okresie okupacji hitlerowskiej „Dziennik z lat okupacji”, który otrzymał zaszczytne pierwsze miejsce w konkursie na twórczość w dziedzinie najnowszej historii Polski, urządzonym przez czasopismo „Politykę”. „Dziennik” został wybrany spośród kilkuset pamiętników opublikowanych w ostatnich latach w Polsce. Duże uznanie zdobył sobie zmarły 4 tomowym wydawnictwem materiałów do dziejów martyrologii i walki z okupantem Zamojszczyzny.

Za prace swoje odznaczony został dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski, wojewódzką nagrodą za całokształt działalności naukowej i kulturalno-społecznej oraz najwyższym, rzadkim odznaczeniem polskich bibliofilów Orderem „Białego Kruka”.

Do ostatnich chwil swojego pięknego życia był niesłychanie żywotny, pełny planów wydawniczych i zamierzeń twórczych. Pozostawił po sobie imponujące archiwum dokumentów do walki z okupantem z okresu ostatniej wojny oraz bogaty zbiór książek w tym prawie komplet polskich pamiętników (około 9 tysięcy tomów).

Pamięć o Nim pozostanie na zawsze wśród społeczeństwa Lubelszczyzny i historyków Polski.

Zygmunt Mańkowski